

LO' NGƠ VỚI "THU, VÀNG MÃY ĐỒI..." CỦA NHÀ VĂN CAO VỊ KHANH

J'ai cueilli ce brin de bruyèrespace
L'automne est morte souviens-t'en
Nous ne nous verrons plus sur terre
Odeur du temps Brin de bruyère
Et souviens-toi que je t'attends
(L'adieu- Guillaume Apollinaire)

1. Thu. Lãng mạn và bâng khuâng biết bao trong văn, thơ, nhạc! Nào "Tôi đi học" Thanh Tịnh, "The last Leaf" O'Henry, đến "Nature en deuil" Sybille Rembard, "Chansons d'Automne" Paul Verlaine, "L'adieu" Guillaume Apollinaire, "Sonnet 73" William Shakespeare, "To Autumn" John Keats, "Fall, leaves, fall" Emily Brontë, "Thu tịch lữ hoài" Lý Bạch, "Thu hứng bát thủ" Đỗ Phủ, "Thu giang tống khách" Bạch Cư Dị, rồi "Cây đàn cuối thu" Nguyễn Bính, "Gửi người dưới mộ" Đinh Hùng, "Tiếng thu" Lưu Trọng Lư, "Gió thu" Tản Đà, và "Buồn tàn thu" Văn Cao, "Thu vàng" Cung Tiến, "Giọt mưa thu" Đặng Thế Phong, "Thu quyến rũ" Đoàn Chuẩn, "Mùa thu Paris" Cung Trầm Tưởng - Phạm Duy...

Nhiều đến nỗi đã trở nên bình thường một tâm cảm mùa thu và nghệ sĩ. Và những-con-đường-thu-có-một-tôi-thơ-thần luôn là niềm mơ ước cho kiếp sau với trùng trùng lá chết...

Dans le parc aux lointains voilés de brume, sous
Les grands arbres d'où tombe avec un bruit très doux
L'adieu des feuilles d'or parmi la solitude
Sous le ciel pâissant comme de lassitude
(Dans le parc - Albert Samain)

Rồi tôi được đọc "Thu, vàng mấy đổi..." của tác giả không xa lạ gì Cao Vị Khanh. Bảo là quen, nhưng dường như lần nào tôi cũng ngạc nhiên như đọc lần đầu văn phong lạ lẫm một tác giả chưa quen. "Thu" vào tay Cao Vị Khanh đã không còn bình thường, nó mang dấu ấn ngọc với dịu vợi ngôn từ. Đến nỗi khi ông xã tôi hỏi bài viết (Thu, vàng mấy đổi...) nói gì trong đó mà em bảo đọc hoài không chán? Tôi ngần người không biết trả lời sao: Ủa, trí nhớ mình già rồi hết date không nhớ nổi nội dung bài viết vừa mới đọc, hay nó kỳ ảo đến nỗi khi đi lạc vào đó tôi lơ ngơ như kẻ đang đắm đắm trong cổ máy thời gian muôn hồng ngàn tía, để rồi khi đã bước trở về thực tại, tôi vẫn còn lơ mơ chân thấp chân cao?

2. Cao Vị Khanh đã "lắm rắm" những gì mà có thể hấp dẫn người đọc như một thứ Love Lotion Number 9? Trước tiên là chói sáng với cách dùng chữ thần kỳ của ông. Trời đất ơi, văn thì đọc miên man mà thử lọc chữ dùng phát chóng mặt! Ai cũng biết, chỉ bắt đầu từ độ tuổi năm, sáu mươi, não bộ con người đã bắt đầu lão hóa làm rớt ròi từng từ vựng, nhớ mãi không ra tên gọi những thứ hết sức bình thường quanh ta, đành chỉ tay cái này, cái kia. Hội thoại hằng ngày kém sinh động vì cứ ư a đã đành, viết lách càng tệ hại khi nghĩ hoài không ra chữ đúng để diễn tả ý tưởng...

Chuyện đó không hề xảy ra với Cao Vị Khanh! Hãy xem đoạn mở đầu khi "Sương" tràn ngập từ tượng hình đến nỗi trong cái đầu-luôn-cực-tuyệt-những-con-số của tôi chọt bật lên một ý nghĩ các cớ: Để mình thử đếm xem Cao Vị Khanh đã sử dụng bao nhiêu chữ diễn tả "Thu", và hết hồn hết vía khi thấy trong một đoạn đầu ngắn xíu chiếm hết hai mươi mốt động từ tả "sương": nấn nịu, là là, lả lả, mù mù, váng vát, len lách, lan man, lấp lửng, bay, rơi, tuôn, bốc, tràn, thổi, vát, luồn, trườn, sà, nghiêng, vói, thắm!!! Và một đoạn văn không dài không ngắn chiếm không nhiều, chỉ tròm trèm... hơn năm mươi tính từ tả "Thu": băng khuâng, xao xác, lãng đãng, nao nao, bằng lảng, nặng nặng, hiu hiu, ngan ngát, mang mang, bấn khoăn, ray rứt, lê thê, lung linh, tiêu sơ, long lanh, lờng lờng, miên man, sễ sàng, khắc khoải, tan tác, xào xạc, quạnh hiu, xồn xang, thắm thắm, trĩu trĩu, tàn phai, mồi mồn, vv...Quá kinh khủng cho một cái đầu còn cực kỳ tinh anh ở tuổi ông. Và vô cùng tinh tế.

Sous ces rayons cléments des soleils de septembre

Le ciel est doux, mais pâle, et la terre jaunit.

Dans les forêts la feuille a la couleur de l'ambre ;

L'oiseau ne chante plus sur le bord de son nid.

(Les Soleils de Septembre - Auguste Lacaussad)

3. Tôi có một tật xấu, là khi đọc cuốn sách hay, hoặc xem một phim buồn, tôi cứ ở mãi trong đó không thoát ra được. Cho nên giờ đây, khi mơ ngủ, khi làm việc nhà, thậm chí khi đang dạy học (dĩ nhiên lúc học trò đang làm bài), tôi vẫn mãi mơ mộng về một mùa "Thu, vàng mấy đổi" ngập lá phong vàng... Có vọng ngoại không khi tôi nói quanh tôi chỉ có xác lá tuôn đổ muôn chiều trong mưa làm những giọt nước mắt hòa với nước mưa đầm đìa ký ức của một dĩ vãng nhiều sinh ly tử biệt, tuyệt không có những chiều thu vàng xao động lòng người, những con đường hun hút đẹp đến nỗi tôi một tâm hồn

đã chết từ bao độ chợt trở dậy niềm ước ao được tay trong tay với một ai đó chưa có chân dung, thông dong trên xào xạc lớp lớp lá chết mùa này mùa trước; hay được ngồi với tri âm trên băng đá bờ hồ một ngày thu, yên lặng ngắm những con thiên nga sang trọng và đỉnh đạc chớm di thể...

La couleur verte
tremble
entre les mains
de l'automne
La mort maquille
les feuilles
pour leurs nocces
avec le givre

(Arrière-saison -Kamal Zerdoum)

"Sương" la đà len lách khắp chốn của Cao Vị Khanh cũng thoát đưa tôi về đoạn phim bốn mươi năm trước một cô nhỏ tương lai vô định muốn tan trong sương mù một ngày bão bùng ở Đà Lạt, thành phố ngàn thông. Mưa lất phất và gió cắc cớ cứ chực lật ngược cây dù khốn khổ trong màn sương trắng xóa không tỏ mặt người trên con dốc chùng như đi hoài không hết, đến nỗi khiến cho cô cảm thấy mọi thứ dường như đều chống lại mình: Mưa, lạnh, gió, sương... Và định mệnh.

Một đóa dã tường vi đỏ thắm thẹn thò bên rào nhà ai run rẩy khóc, như giọt máu bầm loang lổ trong làn sương trắng...

Oui, dans ces jours d'automne où la nature expire,
A ses regards voilés, je trouve plus d'attraits,
C'est l'adieu d'un ami, c'est le dernier sourire
Des lèvres que la mort va fermer pour jamais !

(L'automne - Alphonse de Lamartin)

4. Lá tan tác trong gió. Lá long lanh trong nắng. Lá muộn phiền trong mưa... Những chiếc lá của Cao Vị Khanh "xanh mướt, xanh rì, xanh ngát, đốm vàng, ửng hồng, dải đỏ, hực vàng, lồng lộng, sáng trưng, hực hỡ, vàng lịm, tím thẫm, đỏ quạch, tung hê, tan tác"... Để "ngày vội vã". Để "đêm nồm nớp"... Những nhân cách hóa thâm trầm làm tôi chợt nhớ tới những chiếc lá tội nghiệp của tôi...

"Ở đó mỗi khi nhìn gió xoáy từ đầu dốc cuốn theo bao nhiêu lá vàng, để rồi khi xuống tới dưới triền thì tung lên trên không cơ man nào là xác bướm rơi tả, thì hồn mình như cuốn bay theo với lá, bỏ lại sau lưng những khổ đau chốn hồng trần, những "thiên địa vô nhân", những cảnh đời thất thế..." (Trích "Tôi đi chăn bò - TCQN).

Sao mà tội nghiệp? Vì chúng bị dập vùi cuốn hết xuống phía triền cỏ thoải thoải dưới kia để chôn đờn trong một đầm nước quanh hiu lau lách, ngàn đờn trầm tích, ngàn đờn lặng câm. Những chiếc lá cũng có một số phận hẳn hoi cách biệt, đờn đờn ngưỡng vọng những bạn lá thông dong la đà reo vui đáp xuống vai những bức tượng trắng trong khuôn viên Đại học mênh mông bên nửa kia trái đất, những bạn lá êm êm lót chân cho đờn tình nhân trên những con đường Thu hun hút giữa hai hàng cây kỳ bí thăm thẳm...

Une rose trémière restée un peu sauvage
A pleuré ses pétales sur les marbres et les croix.
Dans le vent qui gémit revient l'écho des voix
Des pauvres innocents trépassés avant l'âge.

(Toussaint en Bretagne - Antoine Livic)

5. Góp phần vào nét Thu buồn hoang hoải, là hình ảnh chú hề "cô đơn và lạt lẽo như một pho tượng cũ bỏ quên", một chấm phá sinh động âm thầm trong cảnh Thu. Phía sau lớp "son phấn ngây ngô" và nụ cười ngoác vô hồn, là cả một kiếp nhân sinh! Như một nghệ sĩ nghèo khi màn nhung đã khép, nợ cơm áo và nỗi cô đơn luôn thường trực vây quanh. Đâu rồi kèn trống đặt dùi, đâu những tiếng cười reo khoái trá, đâu rồi cờ xí rợp trời, đâu những tràng vỗ tay vang rền theo nhịp ngựa bước kiệu điệu đàn! Chỉ còn lại một hình người buồn bã, đã buồn như pho tượng, còn cũ kỹ và bị quên lãng, giữa vòng vây các thứ bừa bộn như phế tích chất chồng, "mếu máo", "xộc xệch", nhòe nhoẹt"... Mọi thứ đều buồn thẳm, như đất trời lộng lẫy trước khi chớm tàn phai...

Thêm điểm lệ cho nàng Thu muôn về não nùng, là những câu văn kéo dài sự thâm trầm bằng chỉ hai chữ cuối câu:

"Vói tay ngắt chiếc lá, cọ nhẹ vào môi nghe mềm mại, mặt lá ửng hồng tủa ra li ti những đường gân nhỏ như ngàn mạch máu vân vi trên má ai ngày xưa, nhan sắc".

"Dứt mưa, nước thấm vào thân cây đen sẫm, tàng lá đã đỏ, ửng đỏ thêm, chòm lá đã vàng, hực vàng thêm, tuyết tác".

"Rồi tới lúc đỏ con mắt mới thấy được một đốm xanh, lẻ mọn".

"Cái lộng lẫy rồi có phải, chẳng qua ... cũng chỉ là tín hiệu của một sự tàn phai, sẽ đến".

"Những tình nhân e thẹn được dịp cũng muốn tung hô ra cho hết, một lần".

"Mang theo hết đi, mang theo hết đi, mùa thu".

Và phải chăng đây chính là những câu thơ được dệt bằng văn xuôi?

"... Thoáng như ráo hoảnh... Có một cái gì bằng lảng đâu đây. Có một cái gì chực hờ muốn nói ... mà môi không hở được ra lời".

"Có điều trời đất đó dung không ra chiều lảng đãng. Gió mây đó bỗng nặng nề nổi niêm. Cũng là cơn gió quen nhưng trưa nay sao thấy hiu hiu. Vẫn là vạt mây đó sao hoàng hôn này lại ngan ngát. Có cái gì đó đang trở dậy, cựa mình, dù đã thức thủ nằm yên từ lâu lắm trong cái góc khuất nhất của lòng ta".

"Ngọn đuốc cháy lập loè trên khuôn mặt sinh ly. Giọt nước mắt tử biệt khóc ngoài ngàn dặm. Ánh trăng xanh mờ một đêm mười bảy. Ngón tay ngoéo hờ giữa góc phố trăm năm".

"Ngày vẫn lên mà chừng như uể oải. Đêm mỗi mòn mỗi lúc một lê thê hơn".

"Rồi lắm khi những cơn mưa bất chợt, mưa bay nghiêng làm như nước cũng đổi màu".

"Ai đó đã qua đây, rồi có để lại gì không, kể cả một dấu chân đã dẫm lên mấy lần lá úa. Lá sẽ rơi lấp lên tất cả, con đường, bãi cỏ, ngõ phố, công viên, tiếng cười lạnh lạnh một mùa hè, giọt nước mắt lẫn vào giọt mưa bất chợt, ngón tay cong như một lời hẹn vu vơ".

"Vàng thu chỉ là ảo ảnh. Và tình thu chỉ là một thứ đoạn trường".

"Để lại chẳng, đôi khi chỉ là một chiếc lá vàng mà ai đó ép khô giữa hai trang sách cũ, rồi bỏ quên giữa mối mọt thời gian..."

"Làm chi mấy lớp sương thu, để hai con mắt tôi mù hướng em. Tìm đâu thấy, dấu đã chìm? Có chăng trong xác lá lìm lìm khô..."

Ai chà! Trước đây tôi hay gọi Cao Vị Khanh "Nhà văn lan man những điệu kỳ". Giờ tôi muốn đổi thành nick "CVK, phù thủy của ngôn từ".

TRẦN CẨM QUỲNHNHƯ

SG, 13/10/2020